

ĐỢT GIÓ MÙA ĐÔNG BẮC

NGÀY 5 THÁNG VI-1983

Nguyễn Hữu Lượng

Cục Dự báo KTTV

I - Mở đầu

NĂM và nóng, đó là thời tiết cơ bản của tháng V. Hoạt động của áp thấp nóng phía tây trong những ngày tháng V và đầu tháng VI khá bền vững. Trên bản đồ thời tiết hàng ngày, chúng ta luôn phân tích được một áp thấp nóng không chế toàn bộ miền Bắc Việt nam với các trung tâm thấp phụ trải dài từ tây sang đông, từ cao nguyên Vân nam, Quý châu (Trung quốc) qua Bắc bộ Việt nam đến vùng Hoa nam (Trung quốc). Hoạt động của dải thấp nóng này cũng có những lúc gián đoạn, bởi các khối không khí lạnh nhỏ ở phía bắc xâm nhập xuống. Ở Bắc bộ có thể thấy, nó được phân chia thành 3 thời kì, hay nói chính xác là 3 đợt nắng nóng: từ 12 đến 15/V, từ 19 đến 21/V và 30/V đến 5/VI. Nhưng ở khu 4 cũ, thì chỉ có 2: từ 12 đến 15/V và từ 19/V đến 5/VI. Phân ra các thời kì có vẻ tách bạch như vậy, nhưng các bộ phận cao lạnh ở phía bắc trong thời kì này quá yếu ớt, không đủ sức thay đổi toàn bộ cơ cấu hình thế, nó chỉ có tác dụng nén yếu dải thấp, làm cao dải thấp đẩy lên và tạm thời ngưng phát triển trong một thời đoạn cực ngắn. Chính vì vậy, một thời kì khô hạn và nắng nóng kéo dài ở miền Bắc nước ta. Tình hình khô hạn này đã làm cho hàng ngàn hecta lúa chiêm xuân bị hạn, đồng thời nắng nóng đã ảnh hưởng không nhỏ đến đời sống và sản xuất.

Nhiệt độ ở Bắc bộ và khu 4 cũ, trong thời kì này luôn luôn dao động trong khoảng từ 37 đến 40°C. Gió tây nam khô nóng duy trì nhiều ngày ở nam khu 4 cũ, càng thấy rõ tính chất khắc nghiệt và "tàn nhẫn" của thời tiết. Trong khi đó ở miền Nam cho đến cuối tháng V, đầu tháng VI, gió mùa tây nam không thấy "bóng dáng" ở đâu. Mùa mưa Nam bộ đến muộn so với các năm, ở Nam bộ cũng nắng nóng và khô hạn. Như vậy, trên toàn bộ lãnh thổ của đất nước yêu cầu về nước cho cuộc sống của sinh vật đặt ra về cùng cấp bách. Chỉ có gió mùa đông bắc mới là "vũ khí" có hiệu quả nhất để kết thúc các đợt nắng nóng, ý nghĩa trước tiên của đợt gió mùa ngày 5/VI là ở chỗ đó.

II - Khái quát về hình thế sinôp trước khi gió mùa tràn về

Trên bản đồ thời tiết lúc 7h sáng ngày 5/VI ta thấy hai hệ thống cơ bản đang không chế khu vực châu Á - Thái Bình dương. Đó là dải thấp nóng với các trung tâm khí áp dưới 1000 mb trải dài từ tây sang đông, từ Ấn độ qua Bắc Việt nam đến nam Nhật bản, trục dải thấp này ở khoảng 20 - 21 độ vĩ bắc và áp cao lạnh lục địa với trung tâm khí áp trên 1020 mb bao trùm lãnh thổ Trung hoa, bắc Ấn độ và đang mạnh lên. Một vùng mưa rộng lớn nằm trong phạm vi từ vĩ tuyến 25 đến 35 độ N và 93 đến 125 độ kinh E (hình 2). Trên bản đồ AT850 mb, hình thế thời tiết đã phân tích càng thể hiện rõ hơn. Với bản đồ đường dòng này ta thấy: một xoáy nghịch với trị số độ cao địa thế vị trung

tâm 155 đm, bao trùm toàn bộ bắc cao nguyên Tây tạng. Trong khi đó, một chuỗi xoáy thuận trải từ cao nguyên Vân nam, Quý châu qua bắc Việt nam đến nam Nhật bản (hình 1).

Như đã nêu ở phần I, toàn bộ lãnh thổ Việt nam cho đến 7h ngày 5/VI không có một hệ thống thời tiết nào khác, ngoài sự chi phối của dải thấp nóng.

Một điều cần lưu ý, ở độ cao trên 3000m (AT 700mb, AT 500mb) thì sự thể hiện của hệ thống áp thấp lại mờ nhạt, trong khu vực từ vĩ tuyến 20 đến 40 độ vĩ bắc và 95 đến 120 độ kinh đông đối gió tây bắc đến bắc đang khống chế. Điều này có tác dụng ngược trở lại để chúng ta giải thích được rằng: tuy có hai khối không khí mang tính chất khác nhau, nhưng chúng ta không phân tích được một mặt fron thật rõ nét, chỉ phân tích được một đường đứt theo kinh hướng (hình 2) nhưng cũng mờ đi nhanh.

III - Diễn biến tình hình

Vì không phân tích được fron, nên quá trình theo dõi gió mùa xuống căn cứ vào sự thay đổi thời tiết ở từng địa điểm. Chúng ta dễ dàng quan niệm rằng: đây là quá trình một lưỡi cao lạnh lục địa đẩy đẩy thấp nóng dịch lùi về phía nam và đẩy lên. Từ 5/VI gió mùa đã ảnh hưởng đến biên giới phía bắc, chiều tối và đêm tràn qua toàn bộ Bắc bộ và Thanh hóa, sau đó tiếp tục ảnh hưởng đến khu 4 cũ và Quảng nam - Đà nẵng. Trong quá trình gió mùa tràn xuống, dải thấp bị đẩy lên đồng thời lùi về phía nam. Cho đến ngày 7/VI trục dải thấp ở khoảng 13 độ vĩ bắc.

Mưa ở Bắc bộ xảy ra từ ngày 5 đến 8/VI với tổng lượng mưa các khu vực của đợt khoảng 25 đến 50 mm ở một số nơi thuộc khu Tây bắc, vùng núi phía bắc Bắc bộ có lượng mưa trên 60 mm, khu 4 cũ bắt đầu mưa từ 6/VI và kết thúc vào ngày 8/VI với lượng mưa từ 15 đến 30mm. Nhiệt độ giảm sau 24 giờ từ 7 đến 10°C. Ở miền Bắc với đợt gió mùa này, đã kết thúc một cách rõ nét nhất một thời kì nắng, nóng, làm cho không khí miền Bắc dịu mát hẳn đi, làm cho chúng ta có cảm giác như đang ở trong thời kì đầu thu (bảng 1).

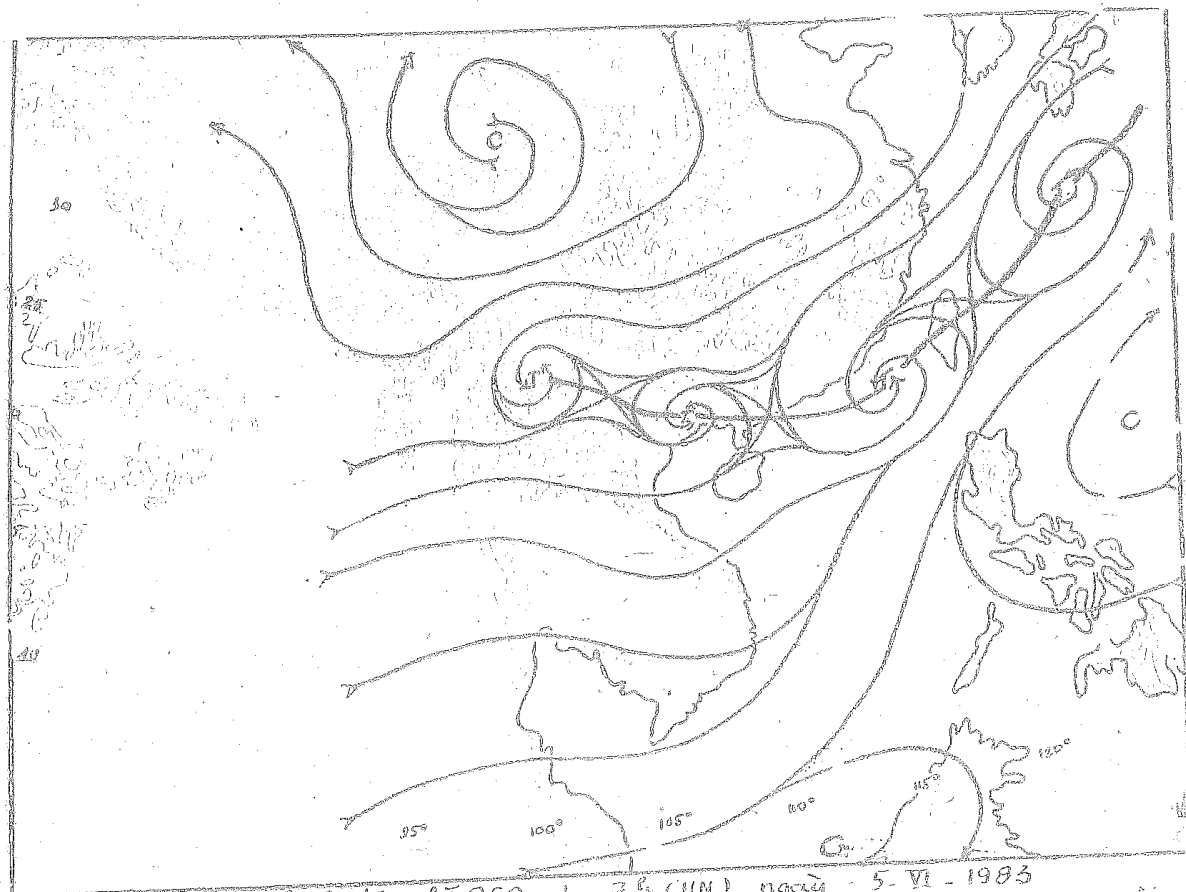
Bảng 1. Sự biến đổi nhiệt độ ở một số nơi.

Địa điểm	Ngày	5/VI	6/VI	5/VI	6/VI
	t ^o	Tm	Tm	Tx	Tx
Lạng sơn		24,0	20,7	33,2	26,6
Hà nội		28,0	22,1	32,2	24,4
Đồng hới		31,8	24,8	40,1	29,1

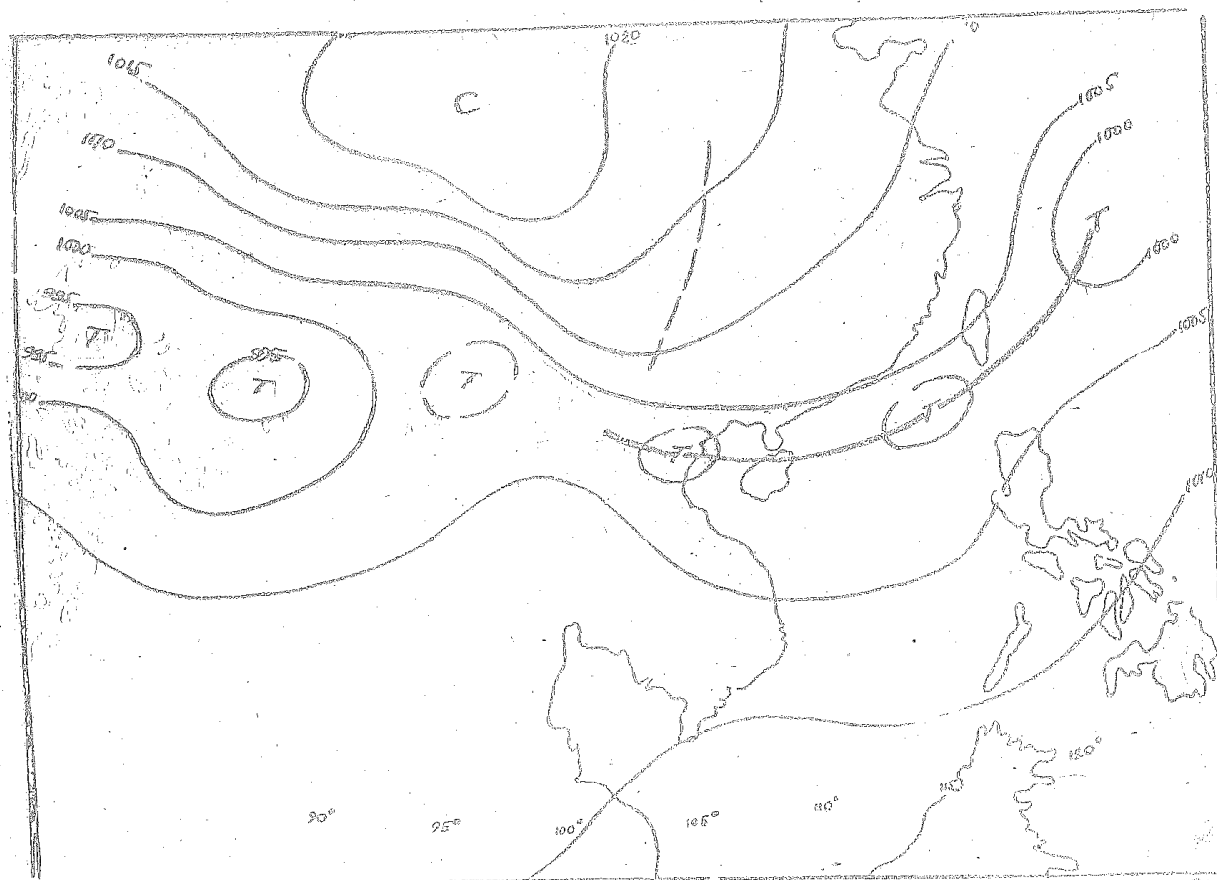
Đợt gió mùa này không gây gió mạnh kéo dài ở miền Bắc bộ. Gió đông bắc ở vịnh đạt cấp 5 từ 1 giờ đến 13 giờ ngày 6/VI. Sau đó, vẫn tiếp tục duy trì hướng đông bắc, nhưng cường độ chỉ còn cấp 4 cấp 5.

IV - Nhận xét

Quá trình di chuyển xuống nước ta bộ phận cao lạnh này đi theo hướng bắc nam.

Hình 1. Bản đồ AT 850 mb T^h (HN) ngày 5-VI-1983

Hình 2. Bản đồ Âu - Á châu (Bản đồ mặt đất T^h (HN) ngày 5-VI-83)

Chính vì vậy, nên khối không khí lạnh khá khô. Mưa nhỏ kéo dài trên diện rộng đã giải quyết được một phần đáng kể diện tích bị hạn. Sự xâm nhập của lưỡi cao lạnh đến vĩ tuyến 14 - 15 độ vĩ bắc, cho chúng ta thấy đợt gió mùa tháng VI nay khá đi xuống.

Khi cao lạnh xâm nhập xuống, dải áp thấp một mặt đẩy lên, mặt khác bị đẩy lùi xuống phía nam. Cùng với nam khu 4, từ Quảng Nam - Đà Nẵng đến Thuận Hải, Tây Nguyên và Nam bộ từ 7/VI cũng có mưa diện rộng và kéo dài trong 3-4 ngày.

Tóm lại, đợt gió mùa đông bắc ngày 5/VI đã chấm dứt được một thời kì nắng nóng, khô hạn kéo dài từ tháng IV, tháng V cho đến những ngày đầu tháng VI. Đồng thời cho chúng ta càng rõ hơn về tính đa dạng và phong phú của các đợt gió mùa./.

VỀ TIẾN MƯA ĐÀ ƠI LŨNG GAI NGÀY 26 THÁNG III NĂM 1983
(tiếp theo trang 26)

lúc 16 giờ ngày 26 đến 1 giờ ngày 27. Sau đó mâyCb cấp xuất hiện và phát triển rất nhanh, chỉ trong vòng 20 phút, mâyCb cấp đã chiếm cả bầu trời.

- Gió : Gió đông với tốc độ từ 2 - 6 m/s thổi từ lúc 16 giờ đến 20 giờ ngày 26, sau đó thì lặng gió và từ 23 giờ trở đi lại xuất hiện gió bắc với tốc độ từ 4 - 8 m/s.

- Mưa : Từ 17 giờ ngày 26 đến 1 giờ 30 phút ngày 27 có mưa phùn liên tục và sau đó có mưa rào nhẹ và dông cho đến 2 giờ 30 phút. Mưa rào và dông xuất hiện được một thời gian ngắn (tức là vào lúc 1 giờ 55 phút) thì xuất hiện mưa đá. Hiện tượng này kéo dài trong vòng 30 phút (đến 2 giờ 25 phút) thì chấm dứt.

Trận mưa đá này có cường độ nhỏ, hạt mưa thưa, khoảng cách giữa những hạt gần nhất không nhỏ hơn 10cm, đường kính của những hạt lớn nhất khoảng 1,5 cm, diện mưa hẹp, cho nên không gây thiệt hại gì đáng kể về hoa màu và tài sản nói chung./.

Hộp thư

Ban Biên tập Nội san KTTV đã nhận được bài của các đồng chí : Phan Tâm (Cục KTDTCB), Nguyễn Duy Trinh (Viện KTTV, 2 bài), Văn Thanh (Phân viện KTTV tại T.P. Hồ Chí Minh, 2 bài), Nguyễn Ngọc Thụy (Phòng KHKT 2 bài), Hà Văn Đồng (Văn phòng TC), Nguyễn Hữu Lương (Cục Dự báo KTTV).

Xin chân thành cảm ơn các đồng chí và mong các đồng chí tiếp tục cộng tác với Nội san

Ban Biên tập Nội san KTTV